

ב"ה

"נקודה טובה" לפרשת "וישב" – סודה של ההצלחה

האגדה מספרת ששאלו פעם את דוד בן גוריון שכיהן גם כראש הממשלה וגם כשר הבטחון, מתי וכיצד התקבלה החלטה מסוימת והוא ענה: **ההחלטה** התקבלה לאחר התייעצות סודית בארבע עיניים, בין ראש הממשלה ושר הבטחון... ובמילים אחרות - החלטתי לבד, עם עצמי...

כיצד אנחנו מחליטים או בוחרים דרך פעולה!?

זו "שאלת מליון הדולר" שכל מפרסם, איש שיווק ורשת מכירות היו שמחים לדעת את התשובה עליה...

נושא "קבלת ההחלטות" (או יותר נכון, "עשיית ההחלטות") נמצא על התפר בין הפסיכולוגיה והכלכלה ונקרא כיום "כלכלה התנהגותית". בעשרות השנים האחרונות, החלו לחקור את הנושא באופן מדעי, כאשר למרבה הפלא, מייטב החוקרים כיום הם ישראלים ובהם: פרופסור דניאל כהנמן, זוכה פרס נובל לכלכלה 2002 על מחקריו עם עמוס טברסקי (שנפטר לפני קבלת הפרס) ופרופסור דן אריאלי, מחבר הספר "לא רציונלי, אבל לא נורא", על תהליכי החשיבה האנושית...

המחקרים העלו, כי ההיגיון האנושי הינו מוטה ואיננו 'פלס' מדויק ותהליכי קבלת ההחלטות שלנו אינם כה רציונליים (הגיוניים)....

תופעות שונות גורמות להטיה בחשיבה ולסטטייה מן ההתנהגות השכלתנית ובהן:

1. **הרגש האנושי** - הדחפים, הרצונות, ההנאות והמאוויים האישיים (כולל אלה הנמצאים ב-תת המודע שלנו).

2. **מגבלות מחשבתיות** כגון, מגבלות חשיבה, קשב וזיכרון.

3. **הטיות שיפוט והחלטה** כגון:

א. **ביטחון עצמי מופרז**. לדוגמה - עורך הדין מפריז בסיכווי הצלחתו במשפט ויועץ ההשקעות בטוח שהמלצתו תניב תשואה נאה.

ב. **קבלת החלטה על בסיס מידע חלקי**, בגלל הקושי לראות ולהבין את ה-יצד השני, שהינו פחות קרוב איליך.

ג. **השפעת אופן הצגת הבעיה** על קבלת ההחלטה.

ד. **נטייה להתרחק מסיכונים** וממצבי קיצון.

והרשימה עוד ארוכה.

נדגים את הטיית החשיבה בעזרת מחקר. הנבדקים התבקשו להעריך את סיכוניו - סיכויו של אדם לחלות במחלה ממארת ח"ו, או לסבול מצרה זו או אחרת. כאשר האדם העריך את סיכוניו שלו עצמו, הוא נקב בהסתברות מאד אופטימית, בעוד שכאשר הוא העריך את סיכוניו של חברו, הוא נקט בגישה ריאליטית. הפער בין ההערכות היה מדהים ולימד על ההטיה של הטבעית של האדם, לטובת עצמו.

לקינוח, עוד **טעות חשיבה**, מבית מדרשו של פרופסור דן אריאלי. לאחרונה הוא בדק את ההשפעה של **בונוסים** כספיים על ביצועיהם של עובדים. למרבה הפתעה, נמצא כי **הבונוס הכספי פוגע** בביצועי

”נְקוּדַת טוֹבָה” לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

העובדים בעיקר כאשר מדובר בפעולות המחייבות מחשבה וניתוח שכלי. מתברר כי המחשבה על הבנוס הצפוי, אינה מעודדת את העובד אלא מלחיצה אותו, פוגעת בביצועיו וגורמת לו לעשות טעויות...

למרות כל מה שאמרנו, האדם המודרני המלומד והדעתן, **בטוח** מאד בשכלו, בכישוריו הקוגניטיביים ובאיכות החלטותיו. הוא בטוח שרק בכוחו הוא, בעזרת כישוריו, הוא סלל בעצמו את הדרך לפסגת הצלחותיו. בבחינת: **”וְאִמְרַתְּ בְּלִבְּךָ כִּי אֵין יָדַי עֹשֶׂה לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה”** (דברים ח, יז).

לאדם זה ולשכמותו, מעבירה התורה מסר ברור: **”וְנִזְכַּרְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הִנְתָּן לְךָ כֹּחַ”** (כשרונות ויכולת) **לְעֲשׂוֹת חֵיל”** (שם, יח).

ריבוננו של עולם, **”הוא הנתן לך כוח לעשות חיל”** ולא שכלך, שלא תמיד מוביל אותך אל ההחלטה ההגיונית והנכונה...

בפרשתנו, נמכר יוסף על ידי אחיו ונקנה כעבד בביתו של שר הטבחים במצרים. יוסף מוצא חן בעיני אדונו השר וזה מרחיב את סמכויותיו ומפקיד אותו כאחראי על כל ביתו. **”...וַיְהִי (יוסף) אִישׁ מְצַלִּיחַ...”** בבית אדונו המצרי (בראשית לט, ב). ממש סיפור של הצלחה...

אולם, **”וַיִּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ...”** (שם, ג). שר הטבחים הגוי הבין כי הצלחתו של יוסף אינה טבעית ולא באה לו רק בזכות כישוריו האישיים, אלא בגלל ש: **”וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ”** (שם).

מה ראה שר הטבחים? כיצד הוא הבין שה' עוזר ומצליח ביד יוסף?! כמה תשובות בדבר:

- שר הטבחים ראה ברכה והצלחה **קבועה** בכל מעשיו של יוסף.
- **”שם שמים”** היה שגור על פיו של יוסף. תמיד הוא אמר בעזרת ה', אם ירצה ה' ועוד. וכך הבין השר, שאכן, ה' איתו (רש"י).
- השר ראה אותו **מתפלל** אל ה' ומבקש להצליח (מדרש תנחומא).

תופעה דומה קרתה **אצל יצחק אבינו**, כאשר על פתח אוהלו התדפקו אבימלך מלך גרר ופיכול שר צבאו, שרק אתמול גרשו אותו מתוך שנאה. הם הגיעו לאוהלו ובפיהם הבקשה: **”כִּי אֵין יָדַי עֹשֶׂה לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה”** (שם כו, כח). ולכן, הבה תכרות עמנו ברית ושבועה. ומה הם ראו?

- ראינו שכל באר שחפרת, מיד **התייבשה** כשגירשנו אותך ממנה (פנים יפות).
- ראינו כשעמדת בגרר, שנתברכה הארץ מאה שערים (ונתנה יבול רב), וראינו עכשיו אחרי שהלכת משם, שפסקה **ממנה ברכתה** והבנו שאין הדבר תלוי אלא בד (חזקוני שם).
- בתחילה חשבנו שהצלחתך נובעת מברכת הארץ והיא באה על חשבוננו ולכן גרשנו אותך. ואז כשהשפע פסק, הבנו שהברכה האלוקית היתה בזכותך (מלבי"ם).

ואנו, כאשר אנו **מתבוננים** בהצלחות האישיות שלנו, האם אנו רק טופחים על שכם עצמנו בגאווה, או שמא אנו יכולים **להתבונן, לראות ולהבין** את מה שהבינו אבימלך מלך גרר ושר הטבחים של פרעה, **כי ה' עימנו ומצליח בידינו** !?

האם אנו מאלה החושבים: **”...כִּי אֵין יָדַי עֹשֶׂה לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה”** (דברים ח, יז), או שאנחנו מאלה המבינים **”...כִּי הוּא (ריבוננו של עולם) הִנְתָּן לְךָ כֹּחַ”** (כשרונות ויכולת) **לְעֲשׂוֹת חֵיל”** (שם, יח).

לנו לא נותר אלא להתפלל ולבקש, שכשם שריבוננו של עולם היה עם אבותינו - אברהם יצחק ויעקב, יוסף ומשה, דוד ושלמה ושאר מנהיגי העם לדורותיהם, כך הוא ימשיך להיות איתנו. כדברי תפילתו של שלמה המלך, בעת חנוכת בית המקדש:

”יְהִי ה' אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כְּאִשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ אֵל עֲזָבָנוּ וְאֵל יִטְשָׁנוּ” (מלכים א ח, נז).

”נקודה טובה” לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

ונסיים בשיר ה”תפילה” של עפרה חזה (מילים: בצלאל אלוני, לחן: הנרי ברטר):

הוא היושב לו אי שם במרומים
הוא הרופא כל חולים
הוא הנותן רוב שמחה לילדים
הוא העושה משפטים
הוא בשמיים והוא היחיד
הוא הגדול הנורא
הוא השומר עלינו מצרה

אלוה, שמור נא עלינו כמו ילדים
שמור נא ואל תעזוב
תן לנו אור ושמחת נעורים
תן לנו כוח עוד ועוד...

ריבונו של עולם. אל תעזבנו ואל תטשנו. אנא, תן לנו כוח, עוד ועוד...

השבוע יחול אי”ה חג החנוכה. החג בו החשמונאים שיחררו את בית המקדש, טיהרו אותו והחזירו את עבודת המקדש על כנה - את הדלקת הנרות במנורה (שנרות החנוכה הן זכר לה), את עבודת הקטורת, הקורבנות ועוד.

כדי להבין עד כמה חיוני בית המקדש לחייו הרוחניים של עם ישראל, נחזור לתפילתו של שלמה בעת חנוכת בית המקדש הראשון, תפילה אותה הזכרנו בסוף המאמר. שלמה בתפילתו מבקש מן ה' כי כל תפילה אמיתית הנאמרת במקדש, תישמע ותיענה:

”כָּל תַּפִּילָה כָּל תַּחֲנֻנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְכָל הָאָדָם לְכָל עַמֵּי יִשְׂרָאֵל ... וּפְרֵשׁ כְּפִיו אֶל הַבַּיִת הַזֶּה. וְאַתָּה תִּשְׁמָע... וְסַלַּחַת... וְגַם אֶל הַנְּכָרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה תִּשְׁמָע ... וְעָשִׂיתָ כְּכָל אֲשֶׁר יִקְרָא אֶלֶיךָ הַנְּכָרִי...” (שם לח - מג).

זו אחת מסגולותיו הרבות של בית המקדש, שאנו כה מייחלים ומתפללים לבניינו, במהרה בימינו.

בברכת שבת שלום וחנוכה נחמ

נשה רוט

מייל: nekudatova.roth@gmail.com

תפוצה+ ארכיון ”נקודה טובה”: http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש,

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ”ל,

אהבת? הפץ בין חברים